

Una professió de fe de Francesc Pujols

En cert sentit, una professió de fe no té forçosament, o únicament, un caràcter religiós i és ben sabut que pot referir-se a una declaració pública d'alguns principis en els quals hom creu i, per això mateix, defensa. Com a filòsof, Francesc Pujols tenia l'alta ambició de sistematitzar les bases d'una religió científica per tal de realitzar el que ell anomenava «el somni de Ramon Llull», que fou el primer teòleg entestat a voler demostrar que si la religió no es podia provar raonablement, no hi havia manera de considerar-la certa i veritable. el pensador de la Torre de les Hores (com Francesc Pujols ha estat qualificat per al·lusió a la seva residència de Martorell) tenia el convenciment que podíem conèixer amb certesa, fent ús de la raó, l'existència de Déu, de l'ànima i d'una altra vida. Déu era sinònim de Creador de l'Univers, l'ànima «és l'esperit unit a la matèria» (segons la definició d'un altre pensador català: Xavier Llorens i Barba), l'altra vida és el regne dels esperits purs, és a dir, completament separats de la matèria. Aquesta triple convicció sorgia del sistema pujolsià que el seu creador anomenà, de primer, hiparxiològic i, més tard, pantològic, basat en una llei que Pujols anomenava **Diàstasi Universal** o «mecanisme de la separació», en virtut del qual **la matèria separava l'esperit d'ella mateixa**. La separació -que és també un ascens- de l'esperit per l'escala dels éssers, començava en el vegetal i acabava en l'àngel, o esperit pur, després de passar pels graons corresponents al protozou, a l'animal i a l'home. Es una escala, doncs, de cinc

graons. L'ascens espiritual es verifica gràcies a la mort sense la qual no seria possible el trànsit en qüestió. D'ací que la mort, en el sistema pujolsià, té un aspecte amable.

Del propi mecanisme separatiu, Pujols fa derivar la moral en la seva accepció de consciència del bé i del mal existent en totes les societats humanes. Per al cristianisme, el mal ve del pecat original i de la voluntat. Per a Pujols el mal ve de la natura o, cosa que és igual, de la matèria. Com Plató, creia en el dualisme cos i ànima (o matèria i esperit) i com el grec, el català admetia la realitat de les idees sobre el bé, la bellesa i la veritat. Amb l'estudi de les tres grans idees platòniques, Pujols inicià la seva carrera de pensador. Hi elucubrà copiosament, però sobretot pel que toca a la veritat que ell definí com la reproducció de la realitat -és a dir, **del que és** en la ment, gràcies a l'ús de la raó o facultat dialèctica (anàlisi i síntesi).

«L'amor a la veritat -deia Francesc Pujols- és la llum que ha fet progressar la humanitat des de la tenebra primitiva, l'única llum que ens pot guiar en el maremagnum de les passions i de les lluites actuals. Les lluites i les passions han existit sempre i sempre existiran -ja que són biològicament necessàries- però allò que cal és mantenir-les en el nivell propi de l'home i no en el de la zoologia en què impera la llei del més fort. Sense caure en la utopia de la perfecció absoluta -oposada a la mateixa vida on impera la relativitat- no és difícil de veure, gràcies a la raó objectiva, on rau en els mals i les injustícies i els desigual-

tats que cal combatre perquè cada dia n'hi hagi menys».

Per a Francesc Pujols, la idea de la perfectibilitat humana era plausible. L'antropofàgia, l'esclavatge, la pesta, les guerres tribals, les guerres de religió, van constituir durant segles l'estat normal de la humanitat. D'aquests flagells que foren universals i endèmics, els que persisteixen ja no tenen aquest caràcter i són considerats anormals. Es prou per mantenir l'esperança. «En la intel·ligència que això -afegia el filòsof- no té res a veure amb el meu optimisme diguem-ne metafísic. en la vida terrenal, l'optimisme a ultrança no és raonable, com no ho és tampoc el pessimisme sistemàtic, ja que equivalen a creure en la bondad o en la malignitat de la natura. Atribuir intencions morals a la natura és la pitjor de les supersticions. Ara, en molts aspectes de la vida (en la política, per exemple, o en la medicina) l'optimisme és una necessitat per la mateixa raó que a un naufrag que rema per arribar a port, com a un malalt que lluita desesperadament per vèncer la malaltia, no se'ls ha de dir que el seu esforç és inútil...»

En l'escala de les valors humanes, l'esglaó més alt, per a Pujols, era la cultura, no solament pel fet que permetia de triomfar sobre les passions, sinó perquè implicava una presa de consciència del que significava ésser home, tant en les seves possibilitats com en les seves limitacions. I el grau màxim d'una cultura, tant en sentit individual com en sentit col·lectiu, és el respecte a la persona humana, pensi com pensi, sigui com sigui, vingui d'on vingui. La cultura, en fi, agabella tots els coneixements.

El sistema de Francesc Pujols (el qual, malauradament, no va poder acabar) aspirava a constituir una síntesi de totes les ciències, principalment de la biologia i de la sociologia, per creure que eren les que més contribuïen a la civilització i a l'ascens de l'esperit, però sense oblidar mai el que ja va dir, cinc segles enrera, Rabelais (un home amb qui Pujols tenia afinitats) i és que «ciència sense consciència, era la ruïna de l'ànima»

A. B.

